

Ceteris paribus

HET WOORD AAN...

Roel Mehlkopf

Roel Mehlkopf is postdoctoraal onderzoeker aan de Universiteit van Tilburg.

Waar werkt u op dit moment aan?

‘Binnen Netspar analyseren we welke keuzemogelijkheden in pensioen aantrekkelijk kunnen zijn vanuit het perspectief van de deelnemer. Hieraan werkt een onderzoeksteam dat bestaat uit afgevaardigden van Netspar, AFM, de Universiteit van Tilburg en Aegon. We inventariseren eerst de bestaande keuzemogelijkheden en de mate waarin daar nu al gebruik van wordt gemaakt. Daarbij kijken we onder meer naar de karakteristieken van de deelnemers die een actieve keuze maken. Het Nederlandse pensioenstelsel biedt in vergelijking met dat in andere landen weinig ruimte voor eigen keuze en maatwerk, derhalve kijken we ook naar nieuwe keuzemogelijkheden. We selecteren een paar concrete keuzemogelijkheden die de afgelopen tijd zijn voorgesteld. Denk aan het opnemen van een deel van je pensioenkapitaal bij pensionering. We gaan uitzoeken hoeveel deelnemers daar waarschijnlijk gebruik van gaan maken en welke voordelen dat voor hen heeft. Verder kijken we wat de risico’s zijn van verkeerde beslissingen. De Netspar-partners (overheden, universiteiten en pensioenpartijen) zijn nauw betrokken bij het onderzoek. De partners hebben de mogelijkheid om te laten weten welke keuzeaspecten ze graag zouden laten onderzoeken en stellen data beschikbaar. Het onderzoek moet in het najaar zijn afgerond.’

Wat zijn uw bevindingen tot dusverre?

‘Meer keuzevrijheid verbetert de afstemming op de individuele situatie, maar verhoogt ook de kans op individuele fouten. Onze berekeningen maken duidelijk dat beide aspecten belangrijke consequenties hebben voor welvaart – beide in een orde van grootte van drie à vijf procent. Deze effecten kunnen optreden bij suboptimale consumptiekeuzes, zoals te weinig of te veel sparen, of suboptimale beleggingskeuzes, zoals het nemen van te veel risico of het in onvoldoende mate diversifiëren van de beleggingen. Grenzen aan keuzevrijheid en het bieden van goede standaardopties kunnen helpen om verkeerde keuzes

te voorkomen. De datasets die we nu tot onze beschikking hebben, laten zien dat veel deelnemers de standaardoptie volgen bij de bestaande keuzemogelijkheden. We zien bijvoorbeeld dat slechts een klein deel van de deelnemers van premieregelingen een actieve keuze maakt tussen verschillende beleggingsprofielen die worden aangeboden.’

Wat kan de beleidsmaker leren uit uw onderzoek?

‘De introductie van meer keuzevrijheid voor deelnemers stelt beleidsmakers voor een dilemma. Met meer keuzevrijheid en maatwerk kan het pensioen beter worden afgestemd op de eigen situatie van deelnemers, maar tegelijkertijd neemt de kans op individuele fouten toe. Deze afruil kan worden verbeterd door het ontwikkelen van een goede keuzearchitectuur. Het onderscheid tussen keuze of verplicht is niet zwart-wit. Keuzes kunnen op verschillende manieren worden aangeboden, gestuurd en begrensd. Met het aanbieden van standaardopties en de mogelijkheid van *opting-out* kan het keuzegedrag worden gestuurd. Daarnaast kunnen de onderzoeksresultaten inzicht geven bij een zorgvuldige afweging van de dimensies waarop keuze wordt geboden.’

UIT DE OUDE ESB-DOOS

KEUZEMOGELIJKHEDEN

Keuzemogelijkheden vergroten is op zichzelf een nuttig doel, als daarnaast werknemers goed geïnformeerd worden over de gevolgen van de gemaakte keuzes zodat er weloverwogen keuzes gemaakt kunnen worden. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de zwakkere groepen op de markt voor pensioenen. Deze zijn beter af met opname van meer soorten werknemers in aanvullende pensioenregeling dan met versobering en flexibilisering. Om de witte vlekken echt te bestrijden blijft ook vanuit hun gezichtspunt een algemene pensioenplicht het overwegen waard.

Kraamwinkel, M. (1995) Meer markt, meer pensioen? ESB, 80(4020), 445-449.

